

Onderwerp, woordvolgorde in hoofd-en bijzinnen, predikaat, werkwoord

1. Onderwerp (subject)

Onderwerp (OND): het zinsdeel dat in persoon en getal overeenstemt met de persoonsvorm. Het onderwerp begint nooit met een voorzetsel.

- (1) *De jongen* loopt op straat.
- (1a) *De jongens* lopen op straat.

Zinnen beginnen vaak met het OND maar:

- (2) De koningin werd een bos bloemen aangeboden.
- *getalsproef*: De koningin *werden bossen bloemen gegeven*.
Beide koninginnen *werd een bos bloemen gegeven*.
- *vervangen door pers.vnw*: Haar werd een bos bloemen gegeven.
*Zij werd een bos bloemen gegeven.

Onderschikking: bijzin vervult de functie van onderwerp:

Onderwerpszin (ONDZIN): een zinsdeel – een onderwerp – dat zelf weer een zin is.

- (3) *Wie zijn brood op heeft*, kan vertrekken.
- (4) *Dat je nu al weer te laat komt*, is onaanvaardbaar.

Hoe kunnen we het OND achterhalen:

- a) vervangen door één woord of een woordgroep, waarop vervolgens de getalsproef wel van toepassing is:
  - (5) *Zijn daad* is onaanvaardbaar.
  - (6) *Zijn daden* zijn onaanvaardbaar.
- b) Vraag: *wie? wat?* – wat is onaanvaardbaar? Dat je nu...

Soorten OND:

- **voorlopig en herhalend onderwerp (respectievelijk):** *Het* is onaanvaardbaar *dat je nu al weer te laat komt*.

- **plaatsonderwerp:** *Er* ligt *een boek* op tafel.

- **loos onderwerp:** *Het* waait.

- **onpersoonlijk onderwerp:** Loop maar door!

Oefening 1: Wat is OND en PV in volgende zinnen? Is er soms spraken van een speciaal OND?

- 1. De leeuw brulde van woede.
- 2. De leeuwen brulden van woede.

Naamwoordelijk gezegde: bevat een koppelwerkwoord en een naamwoordelijk gezegde

4. Werkwoord

Vorm: pv – vervoegd

Voltooid deelwoord: Zij hebben hard *gelopen*.

Tegenwoordig deelw: *Lopende* ging hij naar school.

Onbepaalde wijs/inf: Wil je liever *lopen*?

Functie:

Hoofdwerkwoorden		hulpwerkwoorden
Zelfstandige w.	koppelwerkwoorden	

Zelfstandige werkwoorden:

- Jan zit op school – persoonsvorm
- Transitieve werkwoorden: *bekijken, bespreken*
- Intransitieve werkwoorden: *slapen, zitten, verdwijnen*
- Pseudo-intransitieve werkwoorden: *eten, lezen, drinken*
- Wederkerende werkwoorden en toevallig wederk. werkw.: *zich schamen, zich wassen*
- Onpersoonlijke zelfst. werkw.: *het stormt, het regent*

Koppelwerkwoorden:

Zijn, worden, lijken, blijken, blijven, heten, dunken, voorkomen

- deze werkwoorden kunnen nooit alleen een gezegde vormen, maar hebben altijd een naamwoordelijke aanvulling nodig

Hulpwerkwoorden

a) **Hulpwerkwoord van tijd:** *hebben, zijn, zullen*

b) **Hulpwerkwoord van de lijdende vorm:** *worden* voor de onvoltooide tijden, *zijn* voor de voltooide

- Jan *wordt* verslagen

- Jan *is* verslagen

c) **Overige hulpwerkwoorden:**

- Jan *zit* te lezen.

- Piet *gaat* vissen. **Hulpw. van aspect** (gaan, komen, blijven)

- Ineke *mag* iets gaan drinken **Hulpw. van modaliteit** (kunnen, mogen, zullen...)

- Jan *laat* mij schrikken **Hulpw. van causaliteit** (doen, laten)

Vorm: Jan is gaan fietsen

Piet heeft zitten slapen

! worden: - Piet wordt gestraft - hulpw

Piet wordt oud - koppelwerkw

! zijn:- Piet is gekomen – hulpw. van tijd

Piet is gestraft - hulpw. van de lijdende vorm

Piet is moe - koppelwerkw.